

Оцінка запасів: національний та міжнародний досвід

Тетяна Козак

магістрант 2 курсу,

спеціальність «Облік і оподаткування»,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Ольга Ромашко

доцент, кандидат економічних наук,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу підприємства потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства.

Розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства передбачає вдосконалення обліку і аналізу виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Питання сутності виробничих запасів з різним ступенем теоретичного і практичного висвітлення розглянуто в багатьох сучасних виданнях. З-поміж науковців, які достатню увагу приділяють дослідженню цього питання, нами були досліджені роботи таких вчених як: Л. Васильєва, А. Соколенко, Ю. Гончаров, І. Кравченко, Т. Куць, С. Басиста, О. Ромашко, В. Пігош та інші.

Мета дослідження: розглянути застосування методів оцінки виробничих запасів в сучасних умовах.

Оцінка виробничих запасів є важливою передумовою організації управління запасами, адже вона впливає на точність фінансових результатів підприємства. В Україні, як і в більшості інших країн світу, запаси оцінюють за фактичними витратами на їх придбання на момент отримання або використання запасів під час виробництва [1].

Методи оцінки виробничих запасів підприємства напряму пов'язані з ефективністю процесів управління. Вибір методу оцінки залежить від мети, яку ставить перед собою підприємство, тобто якщо запаси залишаються для власних потреб (у тому числі і для виробництва), зазвичай застосовується оцінка за собівартістю, а якщо на продаж, то-ринкова [2]. Така практика поширена в економічно розвинених державах, Україна ж не має достатнього досвіду ефективного застосування ринкової вартості щодо активів підприємств, які виставляються на продаж на аукціонах.

Також на іноземних підприємствах оцінюють запаси за допомогою таких методів [3; 4] :

1. Метод роздрібних продажів:

- часто використовується для оцінки великої кількості одиниць запасів, які швидко змінюються і дають однаковий прибуток і для яких технічно неможливо використовувати інші методи;

- собівартість запасів визначається шляхом зменшення вартості продажу запасів на відповідний середній відсоток валового прибутку (середній відсоток зазвичай визначається для кожного відділу роздрібною торгівлю).

2. Конкретна ідентифікація собівартості:

- використовується для запасів, які не є взаємозамінними, і товарів або послуг, призначених для конкретних проектів;

- метод не слід використовувати, якщо підприємство має велику кількість запасів, які є взаємозамінними. У такому випадку можна використовувати метод вибору тих одиниць, які залишилися в запасах, щоб визначити очікуваний вплив на прибуток або збиток.

3. ФІФО (FIFO-First-in-first-out-«перший надійшов-перший вибув»)

передбачає, що запаси, придбані та виготовлені першими, продаються першими, а, відповідно, одиниці, що залишилися у запасах на кінець періоду, є набутими і виготовленими останніми:

- підприємством застосовується одна і та ж формула собівартості для всіх запасів однакового характеру та способу використання;

- можуть використовуватися різні формули для запасів різного характеру і способу використання;

- застосовуються до взаємозамінних запасів.

4. Метод середньозваженої собівартості урівноважує цінові коливання протягом звітного періоду, оскільки для кожної одиниці запасів розраховується середня (середньозважена) вартість. Зазначений метод передбачає оцінку вибуття запасів двома способами:

- оцінка за щомісячною середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів;

- оцінка за періодичною середньозваженою собівартістю запасів проводиться щодо кожної операції з вибуття запасів діленням сумарної вартості таких запасів на дату операції на сумарну кількість запасів на дату операції.

У зарубіжних країнах дещо відрізняється оцінка виробничих запасів від оцінки в національному обліку України і має свої певні особливості, зумовлені особливостями національного обліку та нормативно-правовою базою.

У США запаси оцінюються за фактичними втратами на їх придбання на момент отримання або використання запасів у процесі виробництва.

У Польщі запаси оцінюються за цінами придбання, у випадку неможливості виявлення ціни запасів або при їх безоплатній передачі вони оцінюються за цінами на аналогічні або подібні запаси.

У Португалії та Іспанії запаси оцінюються за ціною їх придбання або витратами на їх виробництво. В Іспанії ціна придбання включає суму, зазначену в рахунку постачальника, плюс додаткові витрати по збереженню запасів, включаючи податок з продажу [4].

У Німеччині, в Люксембурзі та у Франції запаси оцінюються за найменшою величиною-за собівартістю або ринковою вартістю.

Аналіз свідчить про те, що найпоширенішими методами обліку запасів є методи ФІФО, середньої вартості.

Необхідно звернути увагу на міжнародні стандарти з бухгалтерського обліку, оскільки національні стандарти з обліку були розроблені на основі міжнародних з врахуванням національних особливостей економіки України тому НП(С)БО 9 «Запаси» має ряд спільних моментів з Міжнародними стандартами фінансової звітності 2 «Запаси», зокрема, щодо умов визнання запасів і основних понять, пов'язаних з ними; рекомендації щодо використання методів оцінки запасів; розкриття інформації про запаси у формах фінансової звітності [5].

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 підкреслюється участь виробничих запасів у всіх видах діяльності, що також характеризує «виробничі запаси» як важливий об'єкт управління на усіх стадій господарської діяльності, що знайшло віддзеркалення і в економічній літературі.

Отже, можна зробити висновок, сьогодні можна застосовувати декілька методів оцінки запасів, кожен з яких має свої переваги та недоліки. Просте копіювання міжнародних стандартів, без попередньої їх адаптації та врахування національних особливостей, не завжди відповідає запитам реальних підприємств.

Ключові слова: оцінка запасів; міжнародні стандарти; виробничі запаси.

Список використаних джерел

1. Гончаров Ю. В., Кравченко І. В. Оцінка виробничих запасів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С. 50-53.
2. Куць Т. В., Басиста С. А. Методи оцінки виробничих запасів підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 690-693.
3. Бурдейна Л. В. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду обліку виробничих запасів. URL: https://journal.bukuniver.edu.ua/ru/media/issue_articles/18_1.pdf. (дата звернення: 19.05.2021).
4. Пігош В. А. Трансформація бухгалтерського обліку запасів в умовах гармонізації облікової системи державного сектору економіки до міжнародних стандартів. *Облік і фінанси*. 2014. №4 (66). С. 54–63.
5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. Наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р.